

Nieuwsbrief Afrikagetuigenissen vzw
Driemaandelijks/april 2019
P708863 / 3080 Tervuren
G. Bosteels, J. van Ruusbroecstraat 15
3080 Tervuren

België-Belgique
P.B. – P.P.
3080 Tervuren
BC 30592

AFRIKAGETUIGENISSEN

Nieuwsbrief nr. 47

April 2019

Foto Inforcongo

“Het grootste Congolese Staatshoofd”, volgens een Congolese stem (Zie blz. 14)

Ledenbijdragen

Wij zeggen hartelijk dank voor de lidmaatschapsbijdragen 2019 die reeds spontaan zijn binnengelopen. Wie dit jaar nog niet heeft gestort zal bijgaand een overschrijvingsformulier willen vinden. Wij zijn bij voorbaat dankbaar voor uw welwillende bijdrage.

Ook al vliegen de jaren voorbij, toch blijft de herinnering aan onze Congojaren onuitwisbaar in de harten gegrift. Het is dringend geboden het respect voor dit verleden te handhaven.

TER HERINNERING :

EEN BIJDRAGE VAN 15 € VOLSTAAT OM IN REGEL TE ZIJN MAAR BIJKOMENDE STEUN WORDT STEEDS MET DANK TEGEMOET GEZIEN

Rekeningnummer :

IBAN : BE67 0014 2540 4387 – BIC : GEBABEBB

<i>In dit nummer :</i>	<i>blz.</i>
Van verblinding naar verheldering ? (Guido Bosteels)	3
Nog steeds : het vernieuwde Afrikamuseum	6
Kinderen van de kolonie	10
De eerste Congolese priester : Alberto Kaoze	12
“Leopold II, het grootste Congolese staatshoofd”	14
Afrika “ontsmetten”...	16
De zware reis van zuster Humiliana (3)	17
In memoriam	22
Dank voor ontvangen bijdragen	23

Onze excuses ! Wij zijn er nog niet in geslaagd de opgelopen vertraging in te lopen. Wij blijven ons best doen om dit euvel te verhelpen. Een welgekomen versterking van onze redactie zal daartoe beslist bijdragen.

Van verblinding naar verheldering ?

Wat voor rare tijden beleven wij toch ! Als nooit tevoren worden wij dag na dag overspoeld door een tsunami van agressieve acties en initiatieven met als enig doel : de Europeanen, en meer bepaald de Belgen, ervan te overtuigen dat zij een boetekruis op de rug moeten laden en voor altijd een schuld-complex met zich mee moeten dragen.

De politiek van Leopold II, de Lumumbacultus, het verwijderen van standbeelden en straatnamen uit de koloniale tijd, de TV-reeks "Kinderen van de kolonie", het "ontsmetten" van het Afrikamuseum van zo kostbare herinneringen aan wat de Belgen de Congolese bevolking hebben bijgebracht, de prangende vraag om excuses, niets is genoeg om tabula rasa te maken van een verleden dat nog slechts als een donkere vlek in het historisch geheugen van onze burgers zou mogen overleven.

Mettertijd wordt de taak overigens nog gemakkelijker gemaakt: de hoofd-redacteur van een "kwaliteitskrant" gaf in zijn editie van 19 februari jl. te verstaan dat nu de oud-kolonialen toch overleden of oud-bejaard zijn, "is nu de hoogste tijd aangebroken voor een morele herevaluatie". Zo luidt vandaag het gedachtegoed dat aan het lezerspubliek wordt voorgeschoteld.

De scherprechters van het Afrikamuseum staan overigens al klaar met hun diagnose : drie woorden volstaan daartoe : racisme, uitbuiting en geweld (dixit directeur Gryseels in De Standaard van 20 augustus 2017).

Dat die zo misprezen kolonisatoren een einde hebben gemaakt aan de slaven-handel en aan gruwelijke stammentwisten, dat zij de Afrikanen het wiel, het schrift en een wereldtaal (het Frans) hebben leren kennen, dat zij zich hebben ingespannen om deze mensen te doen verzaken aan rituele wreedheden en aan polygamie, dat zij zich verbeterd inspanningen hebben getroost in de succesrijke strijd tegen een reeks endemische ziekten en analfabetisme die de inlandse bevolking teisterden, dat zij de Congolezen vertrouwd hebben gemaakt met de christelijke caritas, dat zij in enkele decennia een wel door-dachte kosteloze medische infrastructuur en een uitgebreid en eveneens kosteloos onderwijssysteem hebben ontwikkeld, dat zij er in dezelfde korte tijd in geslaagd zijn een indrukwekkende economische infrastructuur op te bouwen, dat zij zelfs begonnen waren met het invoeren van een systeem van sociale zekerheid naar westers model, dat zij bezig waren op de evenaar een welvaartspeil te vestigen dat het hoogste van heel Afrika was en reeds dat van zuidelijk Europa

benaderde, dat alles zijn details van de geschiedenis die het hedendaags overheersend discours verstoren en dus vlijtig in een donker hoekje verstoppt hoeven te worden.

Uitgaand van deze dominerende geestesgesteldheid vindt men het dan ook aangewezen discreet stilzwijgen in acht te nemen ten aanzien van de schrik-wekkende neergang van de levensomstandigheden in het hedendaagse Midden-Afrika, waar het gros van de bevolking moet proberen te overleven met 1 dollar per dag en vaak minder.

Dat alles terwijl een upper class in dat ongelukkige Congo (en elders) de macht heeft weten in te palmen, een macht die zich onderscheidt door schromelijk wanbeheer, die astronomische fortuinen opstapelt door de natuurlijke rijkdommen waarvan het land zo ruim voorzien is zonder scrupules te verkwanselen aan buitenlandse concerns. Bovendien schrikt die overheersende klasse er zelfs niet voor terug de publieke en de private rechtsorde op schaamteloze wijze met de voeten te treden.

Zou het te gewaagd zijn te menen dat de maatschappelijke kloof tussen arm en rijk thans wijder uiteenloopt dan in de koloniale tijd ?

Maar eindelijk dan toch ?

In zijn artikel van 19 februari, waarin de bovenbedoelde hoofdredacteur met nauwelijks verholen ongeduld uitkijkt naar het overlijden van de laatste oud-kolonialen, begroet hij meteen de “afstammelingen van Congolezen die mondige intellectuelen geworden zijn”.

*Hij zal wellicht wel verbaasd opkijken als hij de geschriften van zulke jonge Congolezen van de nieuwe generatie te lezen krijgt. Zo kunnen wij bijvoorbeeld alvast zijn aandacht vestigen op het boek van de academicus Jean-Pierre Nzeza Kabu Zex-Kongo : **“Léopold II – Le plus grand chef d’Etat du Congo”** (L’Harmattan, Parijs, 2018). Dit lovende boek dat aan de zo vaak verguisde stichter van de Congostaat is gewijd wordt verder in dit nummer van ons blad nader toegelicht.*

*Merkwaardiger nog is het boek **“L’Afrique à désintoxiquer”** (Editions Dualpha) van de politicus Ernest Tigori (Ivoorkust), waarin deze auteur betoogt dat het zowel hoog tijd is om Europa te verlossen van zijn schuldge-voelens als Afrika van zijn infantilisme (Zie ook verder in dit nummer).*

Deze auteur is inderdaad van mening dat er geen determinerende omstandigheden te vinden zijn die de schijnbare onbekwaamheid van

Afrika zouden kunnen verklaren om eindelijk de potentiële rijkdommen te valoriseren waarvan dat continent zo rijk voorzien is.

Maar ook in ons eigen land begroeten wij graag een of andere onverwachte contrasterende publicatie, zoals die van professor Guy Vanthemsche (VUB), waarvan al langer bekend was dat hij de Belgische kolonisatie geen goed hart toedraagt. Het verheugt ons dat deze academicus de paden der redelijkheid komt betreden met zijn vaststelling "dat de feiten moeten kloppen"(in De Standaard). Daarmee bedoelt deze wetenschapper dat er een eind moet komen aan het opbod van onzinnige cijfers over de ontelbare miljoenen doden die tijdens het Vrijstaat-regime gevallen zouden zijn, cijfers die door geen enkel wetenschappelijk onderzoek gestaafd kunnen worden, nee die na grondig onderzoek door de wetenschap tegengesproken worden. Niet te verwonderen dat Vanthemsche op dit stuk steun krijgt van iemand als professor em. Vellut (Lovanium en UCL), wiens voorbeeldige wetenschappelijke integriteit wij in een vorig nummer nog in het licht hebben gesteld.

Daarbij nauw aansluitend noteren wij ook een stellingname van professor em. Stefaan Marysse (Universiteit Antwerpen), in dezelfde krant, die precies tot dezelfde conclusie komt en zich daarbij afvraagt waarom er zoveel verontwaardiging heerst over ons koloniale verleden en niet over de onmenselijke omstandigheden waarin de immense meerderheid van de Congolese bevolking vandaag moet proberen te overleven.

Tezelfdertijd brengt deze onderzoeker de intellectuele moed op om de zo nadrukkelijk beweerde verrijking van België dankzij Congo bijzonder sterk te relativiseren. Zo berekende hij dat de netto stroom aan financiële middelen in de periode van Congo Vrijstaat minder dan 0,1 % bedroeg van het nationale inkomen in 1908. De verliezen die de Belgische aandeelhouders ingevolge de Russische revolutie in 1919 hebben ondergaan wogen daarentegen honderd keer zwaarder!

Onlangs lazen we ergens een intelligent artikel waarin de auteur de stelling verdedigde dat de grootste uitdaging waarmee de Europeanen binnen afzienbare tijd rekening zullen moeten houden het probleemrijke Afrikaanse continent is. Daaraan moeten we meteen een bedenking van een Italiaanse professor en oud-premier toevoegen, die voorzag dat over een dertigtal jaar één enkel Afrikaans land, met name Nigeria, nagenoeg evenveel inwoners zal tellen als de Europese Unie, hetzij elk ongeveer 500 miljoen inwoners. Men stelle zich voor tot welke druk zulke te verwachten demografische explosie aanleiding zal geven.

Het is een klassiek geopolitiek gegeven dat Europa en Afrika twee op elkaar aangewezen continenten zijn. De geschiedeniswetenschap heeft haar rechten en plichten om wederzijds op een serene manier met het verleden in het reine te komen en wij begroeten de hoopgevende signalen die wij reeds, ondanks alles, in die zin mochten opvangen.

Wat de toekomst betreft zal wel niemand kunnen betwisten dat de diversiteit van de troeven waarover beide partijen resp. beschikken, technisch-weten-schappelijke ontwikkeling enerzijds en natuurlijke rijkdommen anderzijds, kansen biedt om een vreedzame en harmonische ontwikkeling in de hand te werken, ook al valt het te vrezen dat er nog een lange weg te gaan zal zijn...

Guido Bosteels, Voorzitter

En nog steeds : **Het hernieuwde Museum voor Midden-Afrika**

In ons vorig nummer hebben wij al melding gemaakt van de scherpe, waarschuwendende brief die onze koepelorganisatie KBUOL/UROME op 20 november van vorig jaar uit naam van de bij haar aangesloten verenigingen, aan algemeen directeur van het toen nog "Koninklijk Museum voor Midden-Afrika", Guido Gryseels, had gericht. In deze brief werd onder meer uitdrukking gegeven aan ons ongenoegen over het feit dat onze verenigingen moedwillig op afstand werden gehouden van de plannen tot herinrichting van het oude KMMA, zulks in tegenstelling met de in ons land gevestigde vertegenwoordigers van de Congolese "diaspora", wier kennis van hun eigen historisch verleden niet steeds historisch gestaafd maar wel dikwijls fel ideologisch gekleurd is.

Maar vooral werd nadrukkelijk de plicht van een instelling als het KMMA onderstreept om objectief-wetenschappelijke criteria in acht te nemen.

Helaas werd de ongerustheid waarvan de auteurs van de brief blijk hadden gegeven al dadelijk door de feiten bevestigd.

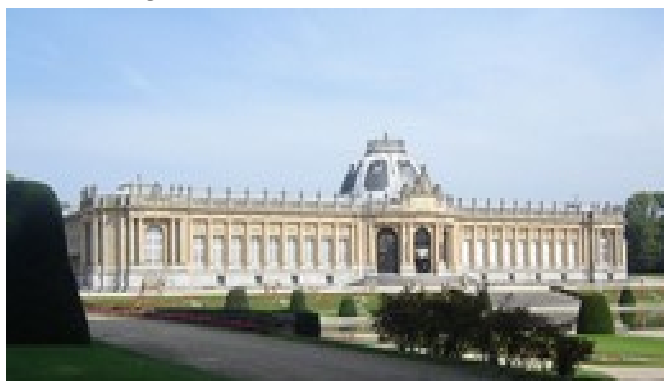

Foto GB

Het lijkt moeilijk doenbaar hier andermaal alle bezwaren uit de doeken te doen tegen de tekortkomingen, ongerijmdheden en aanleidingen tot ongenoegen. die het renovatiewerk ontsieren. Nochtans valt niet te betwisten dat de gewenste actualisering aan een principiële behoefte beantwoordde, onder meer door de zorg om het cultureel patrimonium van de Bantoe-beschaving beter tot zijn recht te doen komen. Helaas bleek toch al van bij de aanvang al dat men niet op het goede spoor zat.

Het is een publiek geheim dat grote verdeeldheid heerste onder het wetenschappelijk personeel van het Museum over de aanpak van de onderneming. Deze verdeeldheid werd nog aangescherpt door het feit dat sommige universiteitsprofessoren die van oudsher als adviseur en richtinggevend expert bij de activiteiten van het Museum betrokken waren, op een zijspoor werden gezet, dan wel spontaan afstand hebben genomen van het project toen bleek dat de zaak niet in de goede richting evolueerde.

Zoals te verwachten was, is uiteraard de afdeling gewijd aan de Belgische koloniale tijd voor ons, oudgedienden overzee, het grote struikelblok. Als men bedenkt dat hiervoor slechts 300 m2 beschikbaar werd gesteld, daar waar de waardige en evenwichtige tentoonstelling "Het geheugen van Congo" in het jaar 2005 over 3.000 m2 kon worden gespreid. Meteen is duidelijk dat er heden zware tekortkomingen te betreuren vallen, zonder nog te spreken van de onzinnige zelfbeschuldigende tonaliteit waarin het onderwerp wordt behandeld...

Hoe valt het bijvoorbeeld te begrijpen dat nauwelijks meer dan een voorschoot groot wordt gereserveerd voor de evangelisatie van Congo : de eerste Congolese priester, gewijd in 1917 : abbé Stefano Kaoze : geen woord ; de twee Congolese kardinalen: Mgr. Malula en Monsengwo : geen woord, maar vooral is er dan ook nog de miskenning van de immense betekenis die de religieuze beleving tot vandaag de Congo-republiek kenmerkt. Dat alles wordt liever in stilte voorbijgegaan.

Hoe kan men voorts verantwoorden dat een groot man als Gouverneur-generaal Pierre Ryckmans, die een onbetwistbaar vitale rol heeft gespeeld in de historische ontwikkeling van Congo, niet of nauwelijks aan bod komt en het moet stellen met een anoniem fotootje in prentkaartformaat ? Aan wie daarentegen wel nadrukkelijk recht van spreken wordt toegekend is de manifest anti-Belgische Kabila-aanhanger, professor Mbokolo.

Ook op het stuk van de wetenschappelijke en technische vooruitgang wordt een onbegrijpelijke stilzwijgendheid in acht genomen. Men begrijpt dan ook de heftige verontwaardiging zoals die uitgedrukt wordt in de merkwaardige **open brief** die professor emeritus Jacques Wouters (ULB en Universiteit van Burundi) aan directeur Gryseels heeft gericht en waarvan wij hieronder kennis geven.

En dan hebben wij nog niets gezegd over de schaduw van de grote man die over dit hele gebeuren hangt – en zonder wie er nooit van enig Belgisch Congo, noch van de huidige Republiek Congo, noch van enig Afrikamuseum sprake geweest zou zijn – en waaromtrent "men" andermaal een maximale discretie in acht meende te moeten nemen. Wij bedoelen natuurlijk de visionaire vorst Leopold II, wiens beeltenis naar een bescheiden hoekje werd weggedrumd.

Uiteraard was deze man een kind van zijn tijd die, in zijn zorg om de ontwikkeling en het aanzien van zijn jonge koninkrijk, aangegrepen was door de onweerstaanbare behoefte om mee op te gaan in de tomeloze negentiende-eeuwse Europese expansiedrang over de wereld heen, waaraan o.m. de professoren J.-L. Vellut en P.-L. Plasman zulke uitstekende bladzijden hebben gewijd.

Vervolgens valt er bij het huidige gebeuren ook geen woord te vernemen over drie opvolgers van de grote stichter : Albert I, Leopold III en Boudewijn. Alle drie hebben deze vorsten zonder ophouden blijk gegeven van hun hartsgrondige gehechtheid aan de gebieden waarover het kleine België gedurende enkele decennia het beleid heeft gevoerd. Het is steeds zonneklaar geweest hoezeer het welzijn en de voorspoedige ontwikkeling van de Congolese bevolking hen nauw aan het hart hebben gelegen.

Hierbij aansluitend, de klap op de vuurpijl : het is maar al te begrijpelijk en dus ook een publiek geheim, waarvan we ook de weerklink in de pers gelezen hebben, met name dat de oriëntatie die gegeven werd aan de renovatiewerken van deze instelling – waarvan het predicaat “koninklijk” overigens werd weggegomd – binnen de muren van het Koninklijk Paleis niet in goede aarde gevallen is. De duidelijke afstandelijkheid waarvan ons Staatshoofd in deze aangelegenheid blijk heeft gegeven spreekt boekdelen.

Meteen is nog maar eens duidelijk geworden dat de gelegenheid helaas verkeken werd om tot een evenwichtige, historisch-wetenschappelijk verantwoorde en verzoenende consensus te komen over een verleden dat vandaag begrijpelijkerwijze vatbaar is geworden voor uiteenlopende opinies.

Tezelfdertijd heeft men jammer genoeg ook de kans gemist om een frisse kijk te bevorderen op de toekomstige betrekkingen tussen Belgen en Congolezen.

Wij kunnen niet anders dan deze gang van zaken betreuren, die voor niemand bevorderlijk is. Laten wij daarom toch maar niet in zak en as gaan zitten en liever geloof hechten aan het optimistische vooruitzicht van prof. Vellut : hij stelt vertrouwen in het weerstandsvermogen van wetenschappelijke arbeid die ertoe leidt dat de waarheid uiteindelijk toch haar gelijk moet weten te halen. (Zie zijn bijzonder opgemerkt geschrift, destijds gepubliceerd op de website van LaLibre.Afrique en volledig geciteerd in onze Nieuwsbrief 44). (GB)

Een sprekende open brief

Open brief aan de heer Guido Gryseels, directeur van het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika

door Jacques Wouters, professor em. aan de Université libre de Bruxelles en de Université du Burundi *(In vertaling)*

Geachte heer Directeur,

Ik schrijf u deze brief om u de bittere gevoelens te verklaren die mij bijblijven na mijn bezoek aan het pas heropende vernieuwde museum.

Ik had waardering voor de zalen waarin rituelen, ceremoniën en andere culturele expressies worden getoond en genoeg gevonden in de picturale werken waaruit de lokale sfeer en de verbeelding van de Congolezen blijken, ook al is de voorstelling voor verbetering vatbaar.

Mijn teleurstelling is daarentegen ontstaan in de zaal waarin de koloniale geschiedenis en de onafhankelijkheid aan bod komen, wat bondig wordt teruggebracht tot de chicotte en de acculturatie van de Congolezen, dit alles in een geest van verveelde schuldgevoelens. Dat is wellicht een teken des tijds, waar het behoorlijk en "politiek correct" wordt bevonden ons hele koloniaal verleden en de gezamenlijke realisaties van de Belgen op de korrel te nemen.

Ik veronderstel dat dit de reden is waarom de buste van Leopold II, die nochtans de stichter van het Museum is, in een bescheiden hoekje werd gedumpt, achter een olifantstand.

Ik heb de zalen bezocht waar de natuurlijke rijkdommen en de landschappen worden getoond, de vernieuwde rotonde bewonderd, het stof van de opgezette dieren ingeademd en belangstelling opgebracht voor het wetenschappelijk werk, ook als het beperkt bleef tot inzameling en taxonomie, met hier en daar toch een allusie op medisch onderzoek. Ook de indrukwekkende verzameling maskers is mijn aandacht niet ontgaan.

Mijn teleurstelling sloeg echter om in verontwaardiging toen ik vaststelde dat geen melding was gemaakt van de belangrijke technische verwezenlijkingen, de opzoekingen en ontwikkelingen die tijdens de vorige eeuw in Midden-Afrika plaats hebben gevonden. Ik denk onder meer aan het opzoekingswerk dat door het INEAC (alias NILCO) werd uitgevoerd, aanvankelijk onder Belgisch bestuur en nadien, naar best vermogen, met de hulp van Belgische en internationale coöperanten.

Een agronoom zoals u moet nochtans weten dat deze werkzaamheden een mondiale weerklank hebben gevonden en nog steeds vinden. Zij hebben sterk bijgedragen tot de ontwikkeling van de tropische landbouw over de wereld heen. De Afrikanen en Europeanen die daartoe hebben bijgedragen mogen er fier op zijn.

Was in de koloniale tijd alles bedisseld vanuit het moederland, omwille van eigen voordeel? Wellicht ging de aandacht prioritair naar rendements- en exportculturen, zoals in alle Afrikaanse en andere koloniën, maar het is wel zo dat de lokale impact hiervan aan de Congolezen de gelegenheid geboden heeft een graad van welstand te bereiken die blijkt uit alle getuigenissen uit die tijd, en zich in gunstige zin onderscheidt van de naburige kolonies.

Men moet met luide en klare stem durven verklaren dat de paysanaten (inlandse landbouw-bedrijven), plantages, en industriële bedrijven allesbehalve strafkolonies waren, waar de arme zwarten de rug moesten plooiën onder het juk en de chicotte van schrikwekkende kolonisatoren.

Vooraleer de toestand teniet is gegaan beschikte de bevolking over voeding en verzorging, gingen de kinderen naar school en verplaatste men zich over een behoorlijk weggennet.

Ook al blijven er niet veel getuigen meer over, is er nog altijd het collectieve Afrikaanse geheugen en is er geen gebrek aan documenten die dat verleden komen staven.

Wie anders dan een Museum voor Midden-Afrika, dat tot taak heeft objectieve voorlichting te verstrekken en niet ideologisch georiënteerd te zijn, kan daarover de jonge generaties aanspreken ?

Mijn opstandigheid gaat niet uit van nostalgie voor het koloniaal verleden maar van gevoelens van frustratie, terugdenkend aan de zo talrijke technici, ingenieurs, artsen en andere terreinwerkers, zwart en blank, die in moeilijke omstandigheden zulke mooie inspanningen hebben geleverd.

Het past hier terug te denken aan het paviljoen van Congo en Ruanda-Urundi tijdens de "Expo 58" en aan het enthousiasme dat daar werd gewekt door de verwezenlijkingen en de beloftevolle projecten die daar door gemotiveerde Belgen en jonge Congolezen werden voorgesteld.

Zestig jaar later, in sterk contrast hiermee, is uw museum een doodse bedoening, waar de Afrikanen die het komen bezoeken zich gereduceerd voelen tot antropologische studieobjecten, dan wel tot taggers uit de Matonge.

Was het echt nodig zoveel geld te besteden voor zulk een resultaat ?

Hoogachtend,

Jacques Wouters

Kinderen van de kolonie

Wij bewaren een onaangename herinnering aan de reeks TV-uitzendingen "Kinderen van de kolonie", een miskleun die wij op rekening van de VRT moeten schrijven. Sommigen hebben inmiddels wellicht al kennis genomen van de vernietigende kritiek op dit programma die werd gepubliceerd op de website doorbraak.be/kolonisatie-

door-anti-kolonialisten, *geschreven door niemand minder dan een voormalig medewerker aan die instelling zelf, Bert Govaerts, of ook nog die van Jan Neckers.*

Vanwege de KBUOL/UROME stuurde ereambassadeur Robert Devriese, gedelegeerd bestuurder, op 12 februari jl. de onderstaande protestbrief naar de directie van de VRT :

12 februari 2019

De heer Peter Claes

VRT – Algemeen directeur Media en Productie

Auguste Reyerslaan 52

1043 Brussel

Geachte directeur,

Betreft: CANVAS – Programma “Kinderen van de kolonie”

“Blijf verwonderd”: dat is het ordewoord dat bestendig door de VRT naar onze huiskamers wordt doorgestuurd. Helaas moet onze verwondering soms de vorm aannemen van pijnlijke verbazing, zo al niet van verontwaardiging. Dat is namelijk het geval wanneer uw realisatoren de deontologische regels van objectief verantwoord evenwicht tussen uiteenlopende benaderingen uit het oog verliezen en zonder meer blijk geven van hun voorkeur voor subjectief, ideologisch gekleurd gedachtegoed. Helaas kwam dit euvel manifest tot uiting in de veelbesproken reeks “Kinderen van de kolonie”. Alleen al de ongepaste taalkundige binding met de serie “Kinderen van de collaboratie” is zorgwekkend. De onverantwoorde associatie tussen de delinquentie die het woord “collaboratie” impliceert en het fenomeen “kolonisatie” is misleidend en ongepast.

Overigens bleek al vlug dat de titel die voor dit project gekozen werd niet te rijmen valt met de inhoud. Op enkele uitzonderingen na kwamen immers geen mensen aan het woord die in hun jeugdjaren het koloniale tijdperk hadden beleefd.

Daardoor werd de weg vrijgemaakt voor een eenzijdig negatieve voorstelling van een tijdperk dat in het hedendaagse gedachtegoed voor discussie vatbaar is geworden, maar dat hoe dan ook het volle recht moet blijven hebben op een objectieve, wetenschappelijke en ethisch verantwoorde benadering.

Helaas hebben de makers zich dan ook niet kunnen ontdoen van de meeste vooroordelen die vandaag opgeld maken en aldus essentiële aspecten van de Belgische (resp. Europese) aanwezigheid in Congo niet aan bod laten komen.

Het moet toch evident zijn dat de Belgen, naast de louter materiële verwezenlijkingen, een onmetelijk immaterieel kapitaal in Congo hebben nagelaten: het geschrift, een Europese cultuurtaal (het Frans), het onderwijs, de evangelisatie, de beginselen van de rechtsstaat om er maar enkele te noemen... Het zijn trouwens de in Congo levende Congolezen zelf die bij herhaling blijk geven van hun erkentelijkheid voor de grondlegger van hun natie, Koning Leopold II.

De talrijke oudgedienden in Congo die zich op velerlei gebieden bijzonder verdienstelijk hebben gemaakt, hetzij in de stedelijke centra dan wel in het verre binnenland, werden volledig veronachtzaamd.

Even betreurenswaardig is dat de inzet van talrijke wetenschappers, voornamelijk in de medische, agrarische en educatieve sector, volledig miskend werd. De inzet van deze oudgedienden, van de wetenschappers en van een opmerkelijk efficiënte administratie hebben er voor gezorgd dat, in een tijdspanne van nauwelijks drie generaties, Belgisch Congo bij zijn onafhankelijkheid het meest welvarende land van het Afrikaanse continent was.

Dit opmerkelijke resultaat was slechts mogelijk dank zij de merkwaardige medewerking van de Congolezen, die heus niet onder dwang arbeidden of tot slaaf gereduceerd werden maar tot de best verloonde arbeiders - beter dan de dag van vandaag - van gans Afrika behoorden. Congolezen die hiervan kunnen getuigen, mochten duidelijk niet aan bod komen.

Door niet te wijzen op deze inheemse bijdrage, en door de Congolezen volledig te ontlasten van enige verantwoordelijkheid voor wat in Congo verkeerd gaat, wordt de Congolees in feite geïnfantiliseerd en beroofd van zijn eigenwaarde. De protagonisten van het Belgische schuldgevoel schijnen zich er geen rekenschap van te geven in welke mate zij de toekomst van Congo hypothekeren.

De realisatoren van het programma beweren dat alles door verschillende experts is nagelezen, gecorrigeerd en uiteindelijk is goedgekeurd. Vermoedelijk zijn dat de experts die in de laatste uitzending aan bod kwamen. Dat daarbij enkele vermaarde Afrikakenners in dat zogezegde debat niet aan bod kwamen, zal wellicht te wijten zijn aan hun al te objectieve wetenschappelijke benadering van de geschiedenis.

Graag vernam ik of uw directie schikkingen denkt te nemen inzake de patente schending van een aantal deontologische regels in dit programma en hoe een en ander kan worden rechtgezet.

Met hoogachting,

Robert Devriese
Gedelegeerd bestuurder KBUOL
(Koninklijke Belgische Unie voor de Overzeese Landen)

Als bijlage was bij deze brief een bladzijdenlange lijst van punten van kritiek gevoegd. Dat alles heeft de directie van de VRT niet belet dit bezwaarschrift zonder meer af te wijzen. Uiteraard verschuilt deze directie zich achter de door haar geconsulteerde "Congokenners", zonder ze bij naam te noemen, maar in feite waren dat de professoren Idesbald Goddeeris (KULeuven) en Guy Vanthemsche (VUB).

Maar wat wilt u, als u verder in de repliek van de VRT een dooddooener leest als "Kolonisatie is een systeem dat stoelt op geweld en onderdrukking, uitgaande van een premisse dat de ene "beschaving" superieur is aan de andere "beschaving"."...

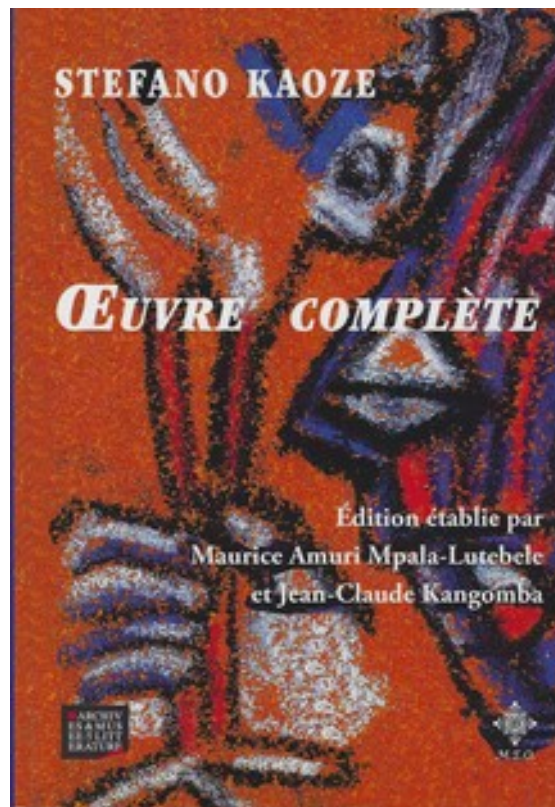
Afsluitend noteren wij hier ook nog even de sympathieke commentaar van ons medelid mevr. Calberson, echtgenote van wijlen de gekende kolonist Jan Hintjens, die destijds gevestigd was in het gewest Ikela (Evenaarsprovincie). Zij verwijst daarin naar het boek van haar echtgenoot : "Bokau, waar mijn vlag staat geplant".

Zij betreurt dat in "De kinderen van de kolonie" al te veel aandacht is gegaan naar het stadsleven en zo bitter weinig werd gezegd over de verhoudingen tussen blank en zwart in de brousse, waar de menselijke betrekkingen in een enigszins verschillende sfeer verliepen en de Congolezen nooit aarzelden om de "patron" erbij te halen wanneer een of ander netelig probleem om een dringende oplossing vroeg, bijvoorbeeld wanneer hulp nodig was om een kind te redden dat in stervensnood verkeerde.

Zij hadden zelfs voorgesteld hem te verstoppen toen gewapende bendes door het land trokken die de blanken dreigden te vermoorden. Ook hebben deze mensen ooit nog een wanhopige brief tot hun vroegere werkgever gericht met het dringende verzoek dat hijzelf of zijn zoon terug zou willen komen om een en ander in hun streek weer in goede banen te leiden.

Stefano Kaoze, *de eerste Congolese priester*

Op 21 juli 1917 ontving de jonge seminarist Stefano Kaoze in Boudewijnsstad als allereerste Congolees de priesterwijding. Hij overleed in Albertstad (Kalemie) op Paasdag 1951. Wij begroeten het verdienstelijke initiatief van de Koninklijke Bibliotheek te Brussel, en meer bepaald van "Les archives & Musée de la Littérature", geleid door Marc Quaghebeur, dat heeft geleid tot de publicatie van de verzamelde werken van deze eerste Congolese priester.

Stefano Kaoze werd geboren rond 1890 in de Marungu. Hoewel hij volgens het gewoonterecht tot een leidende functie in zijn stam had kunnen opklimmen, kwam hij als jongeman sterk onder de invloed van het missionaire onderricht en kreeg hij zijn vorming in het klein-seminarie van Boudewijnstad, onder leiding van de Witte paters (gesticht door de Franse kardinaal Lavigerie) en vervolgens in het groot-seminarie. Zijn eerste geschriften hadden al dadelijk de aandacht getrokken van pater Vermeersch S.J.

In 1920 bracht Mgr. Roelens de jonge priester mee naar België, nadat deze zijn bisschop had bijgestaan tijdens een synode van alle hoofden van katholieke missies in de kolonie. Het bezoek aan België genoot heel wat belangstelling, vooral toen hem de eer te beurt viel ontvangen te worden door koning Albert I, maar ook in missie-kringen en bijv. ook in het klein-seminarie van Roeselare, waar hij uit volle borst de Vlaamse Leeuw meezong, aldus zijn biografie berustend in de Koninklijke Academie voor Overzeese Wetenschappen.

Terug in Congo, wijdde hij zich innig toe aan zijn pastorale activiteiten. Zo werd hem in 1933 de oprichting van een nieuwe missie te Nkala toevertrouwd, met uitsluitend inlandse priesters. In 1946 werd hij benoemd tot lid van de Commissie tot bescherming van de inboorlingen en tegelijkertijd gekozen als medevertegenwoordiger van de inlanders in de Gouvernementsraad te Leopoldstad. Zoals hierboven vermeld overleed hij in Albertville op Paasdag 1951.

Zijn verzamelde geschriften

In het voorliggende boek vinden we dus alle nagelaten geschriften van abbé Kaoze terug. Daarbij gaat onze aandacht in de eerste plaats naar het opvallende werk *“La psychologie des Bantu”*, in 1910-1911 gepubliceerd dankzij de goede zorgen van de Jezuïetenpater A. Vermeersch. Dit boek zou men enigszins als een voorloper kunnen

beschouwen van de “Bantoe filosofie” die een dertigtal jaar later pater-minderbroeder Placied Tempels beroemd zou maken.

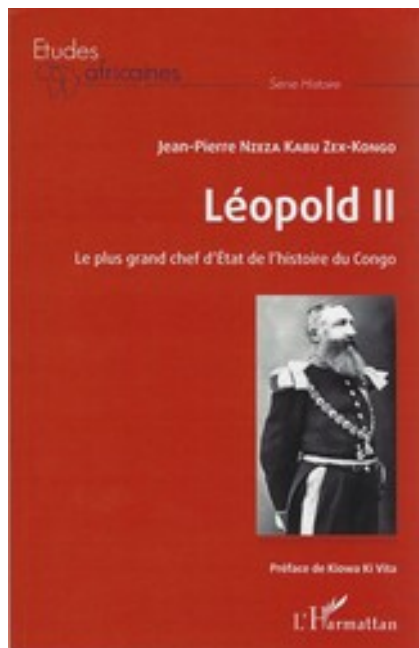
Een kenmerkend detail daaruit : Kaoze merkt op dat er in zijn moedertaal geen equivalent woord bestaat voor het begrip “liberté”, een leemte die perfect ondervangen wordt door duizend en één uitdrukkingen met betrekking tot houdingen die de vrijheid van handelen weergeven, waaruit moet worden afgeleid dat dit abstract begrip “vrijheid” wel degelijk ook in het bewustzijn van de Bantoe aanwezig was.

Een ander te vermelden werk uit de rijke nalatenschap van deze man, te veel om ze allemaal op te sommen is *Le Kitabwa, une langue bantu* : een bijzonder fijnzinnige grammaticale analyse van deze beslist niet gemakkelijk te assimileren inlandse taal, vol verrassende subtiliteiten, zijn eigen moedertaal.

Vermelden wij tenslotte nog een verzameling van nagelaten brieven van deze priester, zowel in het Frans, het Swahili als het Kitabwa. Deze werden verzameld door Witte Pater W. Colle, die ze ook, waar nodig, vertaald heeft. Deze is vol lof voor de frisse en fleurige stijl waarin deze teksten gesteld zijn en hij stelt daarbij scrupuleus de vraag of de geest van deze Afrikaan al dan niet “vervormd is door zijn klerikale opvoeding”, een vraag waarover hij met wijselijke voorzichtigheid het oordeel overlaat aan de lezer...

“Leopold II, grootste Congolese staatshoofd”

Jawel, het grootste staatshoofd in de geschiedenis van Congo is de tweede koning der Belgen, Leopold II. Dat is de uitdagende opinie van de Congolese academicus Jean-Pierre Nzeza Kabu Zex-Kongo, zoals die wordt verkondigd in zijn boek, “Leopold II – Le plus grand chef d’Etat de l’histoire du Congo”, pas uitgegeven bij L’Harmattan (Parijs).

Op de achterflap van dit boek lezen wij het volgende (*wij vertaalden getrouw !*) :

“Dit boek brengt een andere kijk op Leopold II (1835-1909), tweede koning der Belgen, eerste Congolees in de geschiedenis, oprichter van de onafhankelijke Congostaat, waarover hij gedurende een kwarteeuw heeft geheerst (1885-1908). Twee

Angelsaksers, Adam Hochschild (in 1998) en Peter Bate (in 2003) hebben het donkere, het “zwarte” aspect van Leopold II afgeschilderd onder een oogpunt dat vanuit het heden naar het verleden teruggaat, wijzend op het aantal Congolezen die onder zijn bestuur het leven verloren hebben.

In dit boek presenteert een Congolees hem “blanco”, vanuit een omgekeerde gezichtshoek, vertrekkend uit het heden naar de toekomst toe, met het oog op de thans levende Congolezen gericht. Hij stelt de erfenis in het licht die de soevereine vorst Leopold II aan het land heeft nagelaten. Een ontzaglijke en duurzame verwezenlijking die meer dan een eeuw na hem voortleeft, een verwezenlijking waaruit de Congolezen meer voordeel zouden kunnen halen mits zij beter bestuurd waren.

Het is nodig de herinnering te bewaren aan de misdaden die onder zijn heerschappij werden begaan door agenten van concessiehoudende maatschappijen, ja zelfs door ambtenaren. Deze misdaden, waarvoor hij in zijn hoedanigheid van absolute vorst de verantwoordelijkheid draagt, zullen nog lang op zijn schouders blijven wegen. Evenwel mogen ze niet beletten zijn kwaliteiten en zijn verwezenlijkingen naar waarde te schatten. Zij pleiten voor eerherstel jegens zijn imago en zijn beleid.

Retrospectief komt de soevereine vorst Leopold II heden naar voren als het grootste staatshoofd in de geschiedenis van Congo.”

Tot daar deze memorabele woorden die de synthese vormen van het boek waarin we twee delen moeten onderscheiden. In de eerste plaats vinden we er de trouwe weergave van de 23 hinderpalen die de vorst heeft moeten overwinnen om zijn koloniale ambities waar te maken. Dat liep, om daaronder slechts enkele voorname punten te noemen, over het oprichten van de Association internationale africaine, het in dienst nemen van H.M. Stanley, het diplomatieke pokerspel met de concurrerende Europese naties en de USA, het verkrijgen van een machtiging van het Belgisch Parlement om buitenlands staatshoofd te mogen zijn, en tenslotte het overwinnen van de Afro-Arabische slavenhandelaars.

In het tweede deel van zijn boek wijdt de auteur vooral uit over de diverse “legaten” die Leopold II heeft nagelaten :

- strategisch : vrijwaring van de territoriale integriteit van Congo,
- maatschappelijk : eenheid en interne vrede in Congo,
- economisch : een potentieel voorspoedig Congo,
- moreel : een voorbeeld van en een les in leadership.

Onder dit laatste lemma somt de auteur de kwalen op waaronder het hedendaagse Congo zo zwaar te lijden heeft :

- gebrek aan vorming vanwege degenen die vandaag de macht in handen hebben.
- de mensen die vandaag nodig zijn zitten niet op hun plaats,
- de alom heersende corruptie, die honderdduizenden mensen het leven kost,
- het gemis aan bekwame werkkrachten,
- maar vooral : een spookachtig staatsbestel, waarin alle waardenbesef verloren is gegaan, een soort kanker die bron is van intellectuele en morele verwording.

Besluit

Dit merkwaardig geschrift – waarvan wij alleen maar kunnen hopen dat het in vele talen zal worden vertaald – dateert van voor de jongste parlementsverkiezingen in Congo. Meteen worden we aangegrepen door de vrees dat de kentering waarop dr. Nzeza Kabu Zex-Kongo zo hartsgrondig hoopt helaas op de lange baan terecht zal moeten komen. De opstanding en de zelfstandigheid waartoe Leopold II de condities in het leven had geroepen en waarop deze auteur gehoopt had zijn jammer genoeg nog helemaal niet in het zicht.

Hij herinnert eraan dat Congo in 1960 een voorspoedig land was in volle ontwikkeling. “De Congolezen kunnen dat ook zo doen”, pleit dr. Nzeza. “Maar daartoe heeft hun land behoefte aan een uitzonderlijke leider, van het gehalte van Leopold II, een buitengewone organisator, een uitmuntende bestuurder”.

Van de ene uitdagende visie tot een andere : het is niet voor het eerst dat de opinie gelanceerd werd dat de directie van het Afrikamuseum aan een Congolees zou moeten worden toegewezen. Zou deze dr. **Nzeza Kabu Zex-Kongo** wellicht op een bepaalde dag niet kunnen worden aangezocht om zijn merkwaardig inzicht in de gemeenschappelijke Belgisch-Congolese geschiedenis te illustreren binnen de historische muren van het gebouw dat destijds door toedoen van het door hem zo bewonderde Staatshoofd werd opgericht ? (GB)

Afrika “ontsmetten” ...

De titel van deze bijdrage vindt zijn ontstaan in het recent verschenen lijvige boek (438 blz.), “*L’Afrique à désintoxiquer*”, van de hand van **Kakou Ernest Tignor** (Ivoorkust). Dit is bepaald een auteur die er geen doekjes om windt ! Om te beginnen trekt hij ten strijde tegen de heersende “*political correctness*”, die hij als leugenachtig bestempelt en finaal een degraderend effect heeft op de Afrikaanse gemeenschap.

Hij betreft er ook de koude oorlog bij : immers, het toenmalige Sovjetblok stelde alles in het werk om via een hevige onafhankelijkheidsbeweging de westerse posities in Afrika te ontwrichten en door het vestigen van communistisch georiënteerde volksdemocratieën te pogen het Afrikaanse continent in de invloedssfeer van het toenmalige Sovjet-imperium te brengen.

Hij trekt van leer tegen de schuldgevoelens die men er bij de Europeanen heeft ingepompt : de slavenhandel, de kolonisatie, het roven van natuurlijke rijkdommen en andere miseries in de wereld, waarvoor de westerlingen herstel verschuldigd zouden zijn en geen andere keuze zouden hebben dan zich met diepe schaamte op de borst te kloppen.

Een betekenisvolle passage : “Men is zeer onrechtvaardig geweest tegenover de meerderheid van de Europeanen in de kolonies, bestuurders, ambtenaren, mensen die bedrijvig waren op economisch of religieus gebied, die van zwart Afrika hielden. Die goede Blanken hebben uitstekende herinneringen nagelaten in het geheugen van onze ouderen. Inderdaad, reeds in de jaren ’70 heb ik als jongeman die ik toen was ervaren dat tal van onze ouders het einde van de kolonisatie betreurden toen zij zagen hoe de wanorde toenam. Zij hoopten dat er een einde zou komen aan die kwaadaardige mode die men ‘onafhankelijkheid’ noemde. Zou de Afrikaanse jeugd die sedert de jaren 2010 stervensbereid de Middellandse Zee trotseert om het Afrikaanse continent

te ontvluchten, die ouderen geen gelijk geven die na amper twintig jaar Afrikaanse soevereiniteit reeds heimwee hadden naar de koloniale tijd ?”

En ook dit nog : “Mijn boek is een boek van politieke strijd waarmee ik de Europeanen wil bevrijden van die valse beschuldigingen waaronder zij zich hebben laten opsorpen door dwingende gevoelens van berouw. Voor mij is het ook zaak de Afrikanen tot rede te brengen en hen niet te laten rusten in het comfort van de onverantwoordelijkheid die bij hen werd aangekweekt.”

Maar ook de westerse bewindvoerders krijgen hun part van de aanmaningen van de auteur, leest u maar : “Zolang de westerse politici, overladen met verkeerde vooroordelen, zich blijven vergenoegen met persoonlijke relaties met lokale potentaten – relaties die gepaard gaan met het doorsluizen van geldkoffertjes om regimes te beschermen – zal het tweespan Europa-Afrika op dezelfde slechte weg ten onder blijven gaan.”

Dit is beslist geen alledaagse taal, maar toch is het geen exclusief fenomeen meer. Wij menen de eerste roerselen waar te nemen van een verheugende evolutie die zich bekwaam toont de vroegere radicale tegenstellingen te overstijgen. Het spreekt vanzelf dat wij deze nieuwe benadering met veel aandacht blijven volgen. (GB)

De zware reis van zuster Humiliana (3)

Wij zijn nu aan het derde deel toe van het reisverhaal van zuster Humiliana, van de Gentse orde der Zuster van Liefde, zoals geplukt uit een boek uit 1964, van de hand van professor-Scheutist Marcel Storme, met als titel : “Pater Cambier en de stichting van de Kasai-missie”. Wij herinneren aan de twee vorige fragmenten (Nieuwsbrieven 45 en 46) waarin de zuster via een eerste brief aan haar familie het relaas brengt van de naar huidige normen bijna onvoorstelbare reis van een bijzonder vitale zuster Humiliana en haar gezelschap, dit via de beruchte karavaanroute, van Matadi tot Leopoldstad, een reis die 24 dagen in beslag had genomen.

Natuurlijk blijven wij trouw aan de sappige gewesttaal waarin deze kranige en stijlvaardige kloosterzuster haar verhaal brengt in deze tweede brief – of althans de meest typerende passages hieruit – over het traject Leopoldstad-Luluaburg. Let u wel op het tijdperk : wij schrijven 1893-1894, midden in het Congo-Vrijstaat-regime.

Geloofd zij Jezus Christus

In den Sankuru January 1894

Zeer lieve Moeder, broeders en zusters,

Wij zijn van Leopoldville vertrokken **den 30sten November (1893)**. Eindelijk, na een maand en half geduldig wachten komt men ons aankondigen dat wij kunnen vertrekken. U de blijdschap beschrijven die ons bezielde bij het ontvangen van dat blijde nieuws ware mij onmogelijk. Wij pakten ras onze lappen en voddens bijeen ; onze koffers en kisten waren reeds eenige dagen vooraf op het schip gedragen. Wij bedankten den Heer Sims voor alle zijn belangrijke goedheid en oplettende zorg en denken spoedig te vertrekken. Ja, maar nu regent het dat het giet en midden in die Africaanse regenvlaag kunnen wij toch niet vertrekken ; om 7 ure stilte het en trokken wij op, licht en lustig, en de “Stanley” ligt reeds ongeduldig achter zijne kostgangers te wachten. Hij zet zich spoedig in beweging, doch zie, daar breekt iets aan

het roer en hij is verplicht naar Leopoldville terug te keeren om het te vermaken. 't Was toch gauw gedaan, en nu voor goed op gang. Wij zien allengskens de huizen van Leopoldville verdwijnen en sturen een laatste vaarwel aan onze stille en geruste woon waar wij een maand en half verbleven hebben. Het regent heel den dag door, 't geen maakt dat de lucht smoorachtig is.

Wij kunnen al niet veel te vertellen hebben van de Congoboorden. Wij stevenen voorbij Kinshasa en Brazzaville en zeilen de Stanley-pool in, die wijd uitgestrekt is. Vandaag moeten wij om wel te zijn uit dien poel geraken. Zoo ver als men zien kan is van eenen kant alles water, doorweven met duizenden eilandekens, begroeid met malsch groen en boomen hier en daar en veel palmen zonder haar, die staan daar zo bloot als puiden want hunne weleer preusche kroon is weggerot ; er staan er zulke bij duizende.

Onderweg schrankten wij de "Ville de Bruxelles" die naar Leopoldville terugvaart. Om vijf uren ankeren we te *Kimpoko* langs de Belgische kant : den eenen kant is aan België en den anderen aan Frankrijk : 't zijn de grenzen. Te Kimpoko, dicht bij de plaats waar wij geankerd liggen, verheft zich de protestantsche missie, doch we zien niet een witte – om de Europeanen aan te wijzen zegt men gemeenlijk slechts dit enkel woord "witte" : ik zeg dit omdat ik dat woord nog al zal gebruiken en gij soms denken mocht van welke witte ik spreken wil. Wij zien niets dan eenige negers met ellendige vodden rond het lijf gebonden, die ons beteuterd staan aan te gapen, 't schijnt of het een verlaten oord ware.

Zodra het schip stil ligt, moeten alle negers het schip af en moeten buiten overnachten ; twintig Bangala's worden met de bijl uitgezonden om hout te kappen, want in plaats van steenkolen moet men hout gebruiken voor 't machien, en dat vindt men nogal gemakkelijk, want de kanten der rivieren zijn meestendeels met groote boomen en dicht kreupelhout begroeid ; dus, mannen en vrouwen, elk trekt op met zijn slaapgerief en heel zijn menagie, 't welk zij gemakkelijk op hun hoofd dragen kunnen, nat of droog, regen of zonneschijn, nooit geen toegevendheid van dien kant ; doch die zijn zo taai als ezels en onderstaan gemakkelijk die ontbering.

Ons kabyneke waar wij zelve gelogeed zijn is zoo klein dat wij ons noch draaien noch keeren kunnen, en wij moeten er dan nog een hele hoop goed in leggen: 1,92 m. lang op 1,48 m. breed, daar wonen wij met tweeën in, ons bed 't een boven 't ander beslaat den helft der plaats. Ik zit in 't bovenste schof, zoodat ik dagelijks mag klimmen en springen, 't en doet er niet aan, 't is toch leutig en plezierig en wij slapen er goed in.

1 December. Wij vertrekken om 6 ure en om 10 ure geraken wij uit dien fameuzen Stanley-Pool. Vandaag zien wij niets bijzonders tenzij de kronkelboorden van den breeden Congo-stroom en hier en daar zwemmende eilandekens.

Wij ankeren op de fransche kant, want hier is voor het oogenblik meest hout te vinden. De houthakkers worden dra met de bijl het bosch ingezonden; de capita of hoofdman plant stokken in den grond die aanwijzen hoeveel hout elk moet kappen. Heeft men tegen den gestelden tijd zijn hout niet bijeen, dan belooft de kapitein, anders een goede brave man (24, van Deense origine, *nvdv.*), chicot te geven : dat wil zeggen van de leeren riem op hun achtergelent. Ik hoor heel de nacht door de bijlslagen op het hout klinken; ze slapen toch binst den dag.

2 December. Vandaag komen wij de stoomboot "Florida tegemoet, die afkomt van den hoogen, geladen gelijk eene mier, want ze zinkt bijkans geheel in het water : caoutchouk en ivoor is de bijzonderste uitlevering. 't Is alles wat wij hier zien buiten een crocodil in 't water en de bochtige boorden van den stroom. Weerom gaan we naar 't fransche om te slapen en daar herbegint hetzelfde liedje als gisteren.

3 December. Vandaag nog eens zien wij eenen stoomer die terug naar Leopoldville vaart. Hij vaart langs den eenen kant tegen den oever en wij langs den anderen ; toch steekt hij over om ons te groeten. Men doet van weerskanten de machien eens fluiten, men groet nog eens met het vaandelke en 't is gedaan, goede reis, beste vrienden.

't Doet toch deugd van levende wezens op het water te ontmoeten en 't breekt toch voor eenige oogenblikken de eentonigheid van water en groen. Over jaar zou ik van al die wonderschoone zichten betooverd geweest hebben en nu vind ik alles heel natuurlijk : dat komt van in den Congo te zijn.

Doch wij laten daarom niet van ons buikske vol te lachen. Wij hebben hier leute en plezier zonder einde of grond, ik weet niet of wij nog niet tukkezot zullen worden. Maar ons Heer moge het ons vergeven : wij hebben op reis al niet veel anders te doen.

Na den noen komen wij aan in een dorpje waar de kapitein stil houdt om levensmiddelen te koopen, zoals geiten, kiekens, chikwang, mats, enz. enz. Doch ze zijn hier onbermhartig diere met hun geiten. Peist toch : 400 mitakos van 10 ct ieder voor een enkele geit, ge zoudt er in Oostcamp wel 5 voor hebben.

Vanavond hebben wij smakelijk genoennaald. Eerw. Pater De Deken had eene waterhoende geschoten en die hebben wij smakelijk opgesmuld.

4 december. Vandaag om 9 ½ ure komen wij aan onze missie van "Berghe Ste Marie". Eerw. Heer Van Ronslé, overste der missie, kwam ons tegemoet met Eerw. Heren De Cercq en Hoornaert. Deze laatste twee maken de reis mee naar Luluaburg. ze verblijven hier slechts sedert eenige dagen. Beide zijn Westvlamingen.

De kinderen der missie, welke ongeveer 243 tellen, kwamen langs alle kanten toegesneld om ons te verwelkomen. De regeltucht was voor dien dag eenigszins opgeschorst en men liet vrijelijk doen : zij omringden ons van alle kanten, riepen en schreeuwden van blijdschap en zoo wierden wij als zegevierend in de missie geleid. Hunne blijdschap beschrijven bij onze aankomst ware onmogelijk. Arme kindern : ze dachten dat wij bij hun gingen blijven. Men is bezig met een huis voor Zusters te stichten die zich met de kleine meisjes zullen kunnen bezighouden.

't Was hertverscheurend om zien toen wij eenige uren nadien vertrokken. Groote en kleine, allen schreeuwden toch zoo dat de tranen als bollen van hun wangen afliepen. Doch wij moesten weg. De stoomer had reeds zijn vertrekfluitje laten hooren. Wij zegden vaarwel aan Berghe Ste Marie. Op de pier van Berghe is men bezig met eenen stoomer ineen te zetten die aan de missie van Scheut zal toebehooren. Als alles rap gaat zou men er kunnen binnen eenige maanden gebruik van maken. Doch ongelukkiglijk zijn er stukken te kort die van België moeten komen en dat gaat dikwijls zoo rap niet.

Na eenige uren varen wij de monding van de Kassai door en zeggen vaarwel aan de Congostroom die ons tot hiertoe gedregen had. De waters van den Kassai zijn bruin, zandachtig, terwijl deze van den Congo geel. Men tobt nog iet van twee uren af en dan gaat men voor goed stilliggen om hout te kappen.

5 December. Vandaag zien wij een heele bende hippo's. De kapitein en Eerw. Pater De Deken hebben getracht er eenen neer te schieten, doch lukten slechts ten halven : hij was gekwetst, maar niet dodelijk, en men heeft geen tijd om hem verder af te maken.

Zie, daar komt ons nog een stoomertje in 't gemoet : 't Is de "Katanga" die terug van Luebo komt. Men stopt voor eenige oogenblikken. De kapitein der "Katanga" heeft slecht nieuws mede van den hoogen Congo : 't schijnt dat er opnieuw opstand uitgeborsten is in gindsche gewesten, men vraagt soldaten, 't zijn zeker de Araben die weder hunnen krommen neus

getoond hebben. Hopen wij dat het niet erg zal zijn en betrouwen wij op de Goddelijke Voorzienigheid.

Rond 1 ½ ure stopt men voor goed. Men moet hout hebben voor twee dagen, want morgen is er geen te vinden. Dra worden de Bangala's het bosch ingezonden.

(.....)

6 December. Wij blijven stil aan de monding van de Mfimi, eene rivier die haar oorsprong neemt in het meer Leopold II. Tegenaan waar wij gestrand liggen, ligt een aanzienlijk dorp Mushie. De nieuwsgierige bewoners kwamen ons in oogenschouw nemen. 't Was reeds ongeveer 6 ½ ure en het begon reeds vrij donker te worden. Dus hebben wij er niet veel van kunnen bemerken.

7 December. Dezen morgen ging het beter. Ik was aan 't bewonderen van al die rare wezens, toen er al met eens een gansche troep t'hoop kwam mij nieuwsgierig beziende en rare gebaren makende. Daar komt zuster Hygine ook toe. Hunne verbazing scheen nog aan te groeien. Ik meende of ze nog aan 't vechten geraakt zouden zijn. Zij waren in een belangrijke woordenwisseling gewikkeld. Ze waren aan het betwisten of wij mannen ofwel vrouwen waren, de eenen wilden ons voor mannen uitgeven, de andere voor vrouwen. Zij vroegen ons uitlegging, maar van zoo een rare soort dat wij die niet konden of dorsten geven en ze dus niet konden tevreden stellen. Wij hebben er wel tien minuten staan om lachen en hun palaber was nog niet af toen het schip zich in gang zette en de Mfimi opvaarde, latende zoo hunne nieuwsgierigheid onvoldaan.

(.....)

8 december. O. L. V. Onbevlekt. Vandaag dachten wij eens goed den feestdag van O. L. V. te vieren met Mis en Communie. Doch God heeft het anders beschikt. Om 4 ure in den morgen begon het te donderen en te weerlichten en de waters der anders stille rivier begonnen druistig opeen te klotsen, 't geen gemeenlijk de voorbode is van een windhoos. Doch gelukkiglijk is het van zijds afgeschrinkt, zoodat wij weinig of niet van schokken zijn gewaar geworden. Doch het regende dapper en lang. Het water drong door alle spleten en voegsels, derwijze dat het tot in 't bed kwam afdruipe en in de eetzaal zoodanig drong dat het onmogelijk geweest is Mis te doen.

Om 6 ure zet de stoomer zich in beweging en om 8 ure, daar men nog geen hout gevonden had, is men verplicht een eindje wegs terug te varen langs een klein kanaal op wier boord zich een dorp bevindt en daarover zich een groot bosch uitstrekt.

Doch zie, die snotters hebben zeker nog nooit geen stoomer gezien : ze dachten zeker dat het ding hun ging verslinden, want wij zagen hen in alle richtingen de vlucht nemen. De vrouwen met de kinderen rond het lijf gebonden en de mand voorraad op het hoofd liepen in alle richtingen de vlucht nemen. Als wij het dorp naderbij kwamen, zagen wij hier en daar gewapende mannen tusschen het lange gras verscholen. Er waren er ook in troepjes, doch allen hadden zich in staat van verdediging gesteld met lansen, bogen en pijlen ; men zou gezegd hebben een ware oorlogsvoorbereiding. De kapitein sprak hen aan en zei dat hij geenszins gekomen was om te oorlogen maar slechts verlangde hout te hebben voor het schip. Zoo stilde het onweder een weinig, doch als men recht over het groote bosch het anker wilde werpen, kwamen er twee mannen, van de stoutste zeker, nog eens langhalzen of er toch geen gevaar was voor hun dorp. Ze gingen gerustgesteld heen en beloofden zelfs met levensmiddelen af te komen. De kapitein zendt aldaar alle zijne lieden uit om hout te kappen, doch zie, langs alle kanten komen weer gewapende mannen voor den dag: zij waren nog niet heel en gansch verzekerd van onze vredelievende inzichten. Toch raakten zij niemand aan en zagen er, niettegenstaande zij gewapend waren, toch zoo boos niet meer uit.

(.....)

Ze dragen schier geen kleederen en toch dragen ze dikke banden koper rond den hals die elke wel meer als een kilo wegen. Ik heb er een gezien die er tot vijf rond den hals droeg, derwijze dat hij het hoofd niet kon neerbuigen tot op den schouder.

(.....)

Ze kwamen den kapitein schoone spreken opdat hij toch met zijnen vierduivel zou vertrekken, dat ze anders van den heelen nacht niet zouden kunnen slapen. Wanneer wij omtrent 2 ure terugvaarden, was het spel gansch omgedraaid. De vrouwen, in plaats van weg te vluchten, kwamen aan den boord des waters met hunne kleine kinderen op 't lijf staan kijken. Doch de mannen stonden nog altijd met hunne lansen gewapend. 't Was schoon van hunnen kant van bij het minste gevaar dat hun huisgezin bedreigen mocht, strijdveerdig te staan om het te beschermen. De zwarten hebben een slecht gedacht van de witte menschen : zij denken dat zij altijd komen om te rooven en vernielen.

(.....)

9 December. Vandaag blijft men tot 9 ure liggen. De bewoners der omliggende dopen maken er gebruik van om hunne waren te komen venten. Mannen en vrouwen in pirogue zittende of staande brachten maniok, bananen, kiekens, visch, tot zelfs glaswerk aanbieden. Doch ge moest eens zulke markt zien. 't Is de moeite waard. De Brugsche kleine vischmarkt kan daar niet tegen op voor wat het lawijt betreft. Eindelijk fluit de stoomer. Maar zie, op dat gefluit stuiven ze verward doorheen met hun pirogue, den eenen stoot den anderen om weg te zijn. Op een oogwenk is alles scherreweg.

Doch nu begint een ander spel. 't Schijnt dat de houtkappers hun best niet gedaan hebben want de kapitein doet hun chicot toedienen. Aldus, een voor een op de slachtbank. Men houdt den kerel vast met beide handen en beenen en nu kletst het. Het moest schroomelijk zeer doen, want hij schreeuwde als een bezetene. Doch geen medelijden : hij ontvangt wat hij te goed heeft en de kapitein, een eerlijke mensch, betaalt tot den laatsten penning. Zelfs als ze nog wat blijven liggen na hun betaling, wanende van de pijn niet te kunnen opstaan, geeft hun goedhartig matabiche, dat wil zeggen : men dient hem nog eenige zweepslagen op den hoop. Er was slechts eenen onder heel den hoop die geen straf verdiend had. Ze hadden hunne straf toch goed verdiend want het hout dat er toen nog was, was van slechte kwaliteit en de stoomer sleept zich moeilijk door het water.

(.....)

10 December. Dezen morgen hebben wij het geluk gehad Mis te hooren en de H. Communie te ontvangen. Om 6 ½ ure zetten wij onzen weg voort nog altijd langs dien fameuzen Mfimi.

(.....)

Rond elf ure komen wij toe te "Malapi" (Vroegere benaming voor Kutu.*nvdh*) tegen het meer Leopold gelegen. 't Is hier dat wij zijn moeten. Bij onze aankomst was heel de bevolking te been en stonden ze als in slagorde op den oever. Men riep en tierde, men lachte, men klapte in de handen; anderen bij het zien van ons gingen aan het loopen. Men kwam alras van alles verkoopen : geiten ,honden, kiekens, levende visch, potten, pannen en tellooren...

(.....)

11 December. Dezen morgen hebben wij de koninginne gezien 't Is eene gekleed als d'andere met een enkele pagne rond het lijf geslagen en dragend eene menigte koperen banden rond armen en hals. Zij scheen reeds een weinig bejaard te zijn. Ze lachte ons heel vriendelijk toe en klapte in de handen van voldoening. Toch was het te bemerken aan hare houding en hare vinnige oogen, die niettegenstaande haren ouderdom in haar hoofd straalden, dat het geen gewoon sterveling was.

Wij verlaten Malapi om 5 ure in den morgen en stoomen de Mfimi rasjes af. Dat ging zoodanig rap dat wij om 5 ure in de namiddag in 't zelfde dorp kwamen waar wij drie dagen tevoren zulke vreeze verspreid hadden. Doch nu waren zij niet bang meer van ons, de lansen, bogen en pijlen waren in de hut gebleven en men liet ons gerust doen wat wij wilden.

12 december. Wij moeten hier heel den dag verwijlen omdat de houtkappers weer zoo leeg geweest hebben : de chicot heeft hier veel geholpen. In de voornoen zijn de kapitein en Eerw. Heer De Deken op jacht gegaan achter hippo's. Zij hielden woord : rond den noen kwamen zij er zegepralende met eenen aan. Men trok hem aan land, men vierendeelde hem; de voorhespen waren zoo zwaar dat er twee mannen nodig waren om ze te verleggen; de kop

woog nog meer, ge kunt oordelen welk monsterbeest dat moest zijn. Dezen avond dus krijgen wij filet van hippopotame; 't smaakt eenigszins naar osschenvleesch, doch is een weinig fletser, doch zeer goed, voornamelijk in den Congo waar wij aan geen ossenvleesch meer gewoon zijn. Heel de beest, omtrent 1.500 kilos wordt aan 't scheepsvolk uitgedeeld.

Dit is het ietwat abrupte einde van deze tweede brief van Zuster Emiliana. Voor het vervolg verwijzen wij naar ons volgende nummer.

In memoriam

Luc De Visscher

Met leedwezen nemen wij afscheid van ons trouw lid Luc De Visscher. Hij had een uiteenlopend Afrikaans verleden achter zich. Als landbouwkundige was hij tot in 1960 actief bij Forescom in de Kasai. Na de onafhankelijkheid kon hij de roep van Afrika niet weerstaan en ging hij aan het werk bij de universiteit Lovanium. Steeds krachtig bijgestaan door zijn betreurde kranige echtgenote Cecile Temmerman, eindigde hij zijn Afrikaanse loopbaan bij de stichting Bwamanda, destijds opgericht door de gekende Pater Van Baelen.

Het is wellicht passend in deze rubriek ook te herinneren aan enkele Franstalige overleden vrienden die voor sommigen onder ons niet onbekend zullen zijn en die allen een bijzonder innige band met Afrika gehad hebben, zoals :

- Dalija Miknevicius (van Litouwse afkomst) : heeft aanvankelijk een bewogen bestaan gekend en heeft via haar familie een hechte band gehad met de diergeneeskunde ;
- José Rhodius, medebestuurder van Mémoires du Congo, die een afstammeling was van de gelijknamige bekende familie van industriëlen, die o.m. de oprichting van Texaf en Utexteo op hun actief hadden ;
- Het echtpaar Jacques Hanot – Anne Claessens, die ons zeer kort na elkaar verlaten hebben. Zij was een in sociaal opzicht bijzonder geëngageerde verpleegkundige-ergo-therapeute en hijzelf was oud-hoogleraar in de farmacologie.

Bijdragen voor het lopende jaar

Wij zeggen dank aan de hierna vermelde leden die zo vriendelijk waren spontaan reeds een bijdrage voor het lopende jaar over te maken, en heel bijzonder aan hen die zo vriendelijk waren het bedrag naar boven toe af te ronden.

Hieronder dus reeds deze voorlopige lijst :

De h. Brasseur-Goens, Carrascal, Portugal
De h. Brems-Van Belle, Haasrode
De h. H. Bruneel, Lo-Reninge
Mevr. L. Calberson, Antwerpen
De h. C. Colaers, Alfaz del Pi, Spanje
De h. E. Cooremans, Brugge
E.P. W. Costermans, Leuven
De h. E. Daelman, Liedekerke
Dr. H. De Baets, Oostende
E.P. D. Delabie, De Panne
De h. L. Dens, Tremelo
De h. A. De Maere d'Aertrycke,
St. Lambrechts.-Woluwe
De h. G. Dierckens, St. Pieters-Leeuw
De h. W. Ingels, Maldegem
Mevr. E. Janssens, St. Lambrechts-Woluwe
Mevr. G. Missinne, Brugge
De h. M. Puttemans, Schoten
De h. Soubry, Heist a/Zee
De h. Trotman-Catrijsse, Koksijde
De h. H. Van Beeck, Overijse
De h. P. Van Bost, Zandhoven, Nederland
De h. M. Vandeputte, Evere
De h. Van der Paal, Berchem
Mevr. M. Van Eylen, Leuven
Dr. R. Van Herreweghe, Oostende
Mevr. J. Van Meenen, Strombeek-Bever
De h. J. Ver Boven, St. Genesius-Rode
Mevr. Vertongen-Hens Antwerpen
De h. G. Bosteels, Tervuren

Deze Nieuwsbrief is uitgegeven door de vzw AFRIKAGETUIGENISSEN
Zetel : Jan van Ruusbroecstraat 15, 3080 Tervuren
(e-mail : afrikagetuigenissen@skynet.be)

Bankrekening (IBAN) : BE67 0014 2540 4387

Niets uit deze nieuwsbrief mag worden overgenomen, gekopieerd of gepubliceerd zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever, die alle rechten voorbehoudt.

In het tropenwoud (historische foto)